

Hvad betyder det for Kirken at Jesus ikke har indstiftet en Kirke?

Dr. Paul Hoffmann om ledelsesbegrebet i Ny Testamente

Kjeld Wogensen

Hvad betyder det for Kirken at Jesus ikke har indstiftet en Kirke?	1
1. del.....	2
Jesus har ikke indstiftet en formel kirke	3
Tiden efter Jesus: En menighed af ligeværdige, af solidariske søskende	3
Hele menigheden har fuldmagt.....	4
2. del.....	5
Fællesskab i gensidig anerkendelse – Paulus’ model	5
Tjeneste til gavn for alle - Paulus som menighedsorganisator.....	5
Nåde-gaver giver ikke ret over andre.....	5
Patriarkalske ledelsesstrukturer opstår.....	6
Et kirkelig ”præste”-embede er en selvmodsigelse i NT	7

I Kristelig dagblads netrubrik 'Spørg om kristendom' 18.10.07 skriver Kirsten Kjærulff, at Den katolske Kirke er en direkte videreførelse af den Kirke som Kristus stiftede, og som Han pålagde apostlen Peter at lede (se Matt 16,18 "Og jeg siger dig, at du er Peter, og på den klippe vil jeg bygge min kirke, og dødsrigets porte skal ikke få magt over den". Og videre Joh 21,16: "Jesus sagde til ham: »Vær hyrde for mine får!«") (Derfor blev Peter Kirkens første pave, dvs. hyrde = kirkeleder). Kirsten Kjærulff gengiver her det synspunkt, som Den romersk-katolske kirkes læreembede officielt fastholder, at kirkens hierarkiske ledelsesstruktur, som den ser ud i dag, kan føres tilbage til apostlenes dage og til Jesus' vilje om at stifte en verdensomspændende menighed. Den bygger altså på guddommelig ret og er derfor uforanderlig.

Dette klassiske syn på embedet bliver straks (19.10.07) modsagt af den ortodokse Poul Sebbelov, der ligeud siger: "Den Romersk Katolske Kirke er ikke den "direkte videreførelse af den Kirke, som Kristus stiftede". Heller ikke selv om denne påstand igen og igen føres frem fra romersk katolsk side. Han afviser, at pavemagten, som den kendes i Rom med en "ufejlbarlig" biskop, skulle være begrundet i Ny Testamente; og at den romersk katolske lære i dag skulle være "uforandret den samme som i Oldkirkens dage".

Det er interessant at konstatere, at der også fra katolsk side lyder kritik af denne tolkning af kirkehistorien. Vi bringer i det følgende en redegørelse for synspunkter, som den tyske professor i nytestamentlig videnskab ved universitetet i Bamberg, Dr. Paul Hoffmann, har fremsat i en artikel i det schweiziske katolske tidsskrift 'Orientierung 70 / 2006' på baggrund af et grundigt dokumenteret foredrag henvendt til fagteologer. Dr. Hoffmann fremhæver, at historikere og teologer i dag er enige om, at hverken det monarkiske ledelsesembede og dets tolkning i præstelig retning eller begges kulmination i romersk paveforståelse lader sig føre tilbage til Jesus' stiftelsesvilje eller er udbredt i Det ny Testamente. Den romerske forfatningsform er hverken funderet på guddommelig ret eller er uforanderlig. I urkirken har der været mange menighedsformer, hvilket beviser - til overraskelse for mange – at der er foregået en højst kompleks historisk udvikling, som var afhængig af sociokulturelle forhold – såsom patriarkalisme og androcentrisme i det antikke samfund – og bestemte historiske konstellationer. Det er først fra anden halvdel af det 2. århundrede, at den monarkiske forståelse af ledelsesembedet sætter sig igennem. Med hensyn til begrebet 'præst' slår Hoffmann fast, at de kristne grundlæggende bryder med

antikens kultpraksis og det dermed knyttede præstebegreb. Kultiske begreber anvendes i NT udelukkende metaforiske. Der er kun én midler mellem Gud og mennesker: Jesus Kristus.

Det er afgørende for Hoffmann er, at den nytestamentlige menighedsmodel indeholder et potentiale, som det gælder om på ny at opdage i den romerske kirke og bruge den til at videreudvikle kirkens struktur ud fra nutidens situation – også selv om kirkehistorien til tider er gået andre veje.

Vi bringer artiklens synspunkt i 2 dele. 1. del diskuterer Jesus rolle for Kirken med særlig vægt på Matthæus-evangeliets opfattelse. 2. del beskæftiger sig med den paulinske menighedsmodel og udviklingen i den sidste del af nytestamentlig tid. I denne del diskuteres præstebegrebet også.

Det er vigtigt i den aktuelle kirkelige med præstemangel at revurdere det kirkelige embede og ikke mindst på det lokale niveau at nytænke præstens funktion og identitet ud fra kilderne. Den autoritært indstillede præst med en snæver teologisk uddannelse, som desværre stadig findes også i Danmark, har det meget svært i det moderne samfund. Men det kunne jo være, at et andet syn på præsten og ledelsesfunktionen i menigheden kunne være en hjælp både for menigheden og præsten selv som den, der er sat til at tjene menigheden. 2. Vatikanerkoncil pointerede faktisk præstens rolle som tjener i menigheden.

1. del

Dr. Hoffman indleder med at konstatere, at den oprindelige Jesusbevægelse var karismatisk: Men det var uden tvivl historisk set uundgåeligt, at der efterhånden dannedes en kirke-institution. For karismen er et fænomen, der er knyttet til usædvanlige tider og personer, og den er nødt til at blive gjort 'hverdagslig' d.v.s. transformeret til en institutionel skikkelse, hvis menigheden skal kunne overleve. Ser man på begyndelsesfasen for den kristne menighed i Ny Testamente- frem for alt hos Mattæus og Paulus –, så vil man kunne iagttage et udkast til menighed, hvor den jesuanske grundidé om, at der ikke findes to slags mennesker, omformes til solidariske former for menigheder. Man undgår ukritisk at tilpasse sig de patriarkalsk-hierarkiske strukturer, der er almindelige i den antikke omverden. Det er dog en fare, som kristenheden senere – af hvilke grunde det så måtte være – bukker under for.

For Hoffmann er det berettiget, at Kirken viser tilbage til Jesus af Nazareth. For en menighed, som gør krav på at efterfølge Jesus, må også vide sig forpligtet på hans program helt ind i sin organisationsform, ellers mister den sin troværdighed. Det er derfor også legitimt at undersøge, om måden at påberåbe sig Jesus på svarer til de historiske realiteter. Og det er i orden at spørge om, hvilken relevans Jesus' forkyndelse har i forhold til vor tids og kulturs særlige udfordringer, og hvilken bedst mulig skikkelse Kirken må antage i denne situation. Opfylder vi de intentioner, der lå i Jesus budskab og virke, i den måde vi har etableret os på som verdenskirke eller som lokalmenighed, spørger han.

Et tilbageblik på den fase på ny-testamentlig tid, hvor 'kirke' blev til, kan skærpe blikket for de problemer, som fra begyndelsen har været forbundet med Kirkens historiske tilblivelsesproces, og som vi heller ikke er sparet for. Men det kan måske også hjælpe os til bedre at erkende det 'verdenshistoriske' potentiale, som Jesus' karismatiske opbrud var udtryk for. Det er nødvendigt, at føre en permanent diskussion, hvor det, som har udviklet sig, hele tiden bliver konfronteret med sit udspring hos Jesus af Nazareth.

Jesus har ikke indstiftet en formel kirke

Hoffmann siger ligeud, at Jesus ikke havde nogen kirkegrundlæggelse for øje. For ham drejede det sig om omvendelse af hele Israel, som kaldelsen af de 12 disciple, der svarer til de 12 Israels stammer, er et tegnmæssigt udtryk for. På linie med de mange karismatisk prægede protest- og modstandsbevægelser i Israel, hvor modverdener propagerede imod den herskende verden, stillede Jesus sin modverden op, der drejede sig om det allerede indtrufne Gudsrige, der er Guds godheds herredømme. Men han satsede ikke på voldelig modstand, som for det meste hurtigt blev slået ned af overmagten. Hans strategi drejer sig om den enkeltes omvendelse. Det er en revolution eller snarere en revolte fra neden, fra 'hjerterne', som fra basis skal føre til en fornyelse af det samfundsmæssige fællesskab: i gensidig tilgivelse, i fjendekærlighed, i overvindelse af klan-tænkning, i forbeholdsløst solidaritet med dem, som har endnu mindre end man selv har o.s.v.

Jesus sender sine disciple ud som synlige tegn fra en Gud, som står på de fattiges og de magtesløses side. Deres budskab lyder: 'Guds herredømme er kommet til jer'. I det gæstevenskab og i den solidaritet forskellige mennesker i Galilæa indbød disciplene, er Guds herredømmes modverden allerede en realitet midt iblandt mennesker (Lk 17,21f). Men en menighedsdannelse, endsige en kirkedannelse er der ikke tale om her! Alligevel bliver noget af det tydeligt, som det altid må dreje sig om i kirken, nemlig tjeneste for Guds herredømme midt i denne verdens konflikter.

I evangelierne udtrykkes i mange forskellige varianter, at Gudsriget allerede er til stede og står i modsætning til denne verdens herskestrukturer: 'I ved, at de, der regnes for folkenes fyrster, undertrykker dem, og at deres stormænd misbruger deres magt over dem. Sådan skal det ikke være blandt jer; men den, der vil være stor blandt jer, skal være jeres tjener (Mk 10,42-43) For Jesus drejer sig ikke om, at nye herrer skal afløse de gamle. Han angriber tværtimod den almindelige menneskelige positionstænken, bestræbelser på forrang, storhed, herredømme over andre ved roden. Magtinteresser skal ikke mere bestemme forholdet mellem mennesker, men det skal den forbeholdsløse, ærlige tjeneste for hinanden. De mange overleveringer i de synoptiske evangelier af denne indstilling viser, hvilken relevans den unge menighed tillægger denne fordring fra Jesus med henblik på dannelsen af det fælles liv.

Tiden efter Jesus: En menighed af ligeværdige, af solidariske søskende

Særlig Mattæus interesserer sig for kirkedannelsen. Mattæus skriver sandsynligvis sit evangelium omkring 80 i en jødekristen menighed et eller andet sted i Syrien, som i sin begyndelse går tilbage til den galilæiske Jesusbevægelse. For Mattæus er det vigtigt at bevare arven fra Jesus (Mt 28,20), men også at afgrænse sig fra jødedommen, som efter katastrofen i år 70 konstituerer sig på ny under ledelse af farisæiske skriftlærde: 'Hvis jeres retfærdighed ikke er større end farisæernes og de skriftkloges...' (Mt 5,20). Det angår netop også spørgsmålet om den religiøse autoritet.

Mattæus angriber massivt de farisæiske skriftkloges blindhed og hykleri (kap. 23), sandsynligvis fordi han med dette skræmmebillede vil anskueliggøre for sin menighed, hvad ligegyldighed og arrogance kan betyde for dem, der gør krav på åndeligt førerskab. Netop dette handler det om at undgå i den kristne menighed. I 23, 8-12 stiller han dette skræmmebillede på religiøse autoriteter op over for sit kristne forbillede og understreger at 'én er jeres lærer, Kristus. Men den største blandt jer skal være jeres tjener. Den, der ophøjer sig selv, skal ydmyges, og den, der ydmyger sig selv, skal ophøjes.' Hvad enten man kalder sig rabbi, lærer eller fader, så er alle på sammen trin i et søskende-tilhørsforhold som Jesus' søstre og brødre (Mt 12,49-50). Mattæus bestrider ikke skriftlærdes eksistensberettigelse, men en skriftlærd har for ham kun status som en

discipel under Guds herredømme (sml. Mt 13,52; 23,34). Hans kompetence er til tjeneste for andre, og han har ikke herredømme over dem, og hans viden bør ikke blive til 'herskerviden'." En kirke uden oppe og nede, en tjenestens kirke, en kirke af ligeværdige, af solidariske søskende – det er hvad er Mattæus forestiller sig." (U. Luz)

Hele menigheden har fuldmagt

Hoffmann påpeger, at det kendte skriftsted om binde- og løsemagten i Mt 18, 16-20 handler om *hele* menighedens kompetence. Her opstilles regler for en 'syndig' broders udelukkelse, og den sidste instans i denne proces er *ekklesia*, menighedsforsamlingen. Det er den, som har 'binde- og løsemagten': "Hvad I binder på jorden, skal også være bundet i himlen, hvad I løser på jorden, skal være løst i himlen' Fuldmagten ligger ikke hos enkelte personer, særlige embedsindehavere eller menighedsråd, men hos *hele* menigheden. Altså bliver karismaen i institutionaliseringsprocessen 'demokratiseret': "...hvor to eller tre er forsamlede i mit navn, dér er jeg midt i blandt dem" (Mt 18,20). Dette synspunkt må frem for alt overraske katolikker, mener Hoffmann, fordi det ofte blevet glemt til fordel for ordene til Peter i Mt. 16,17-19: 'du er Peter, og på den klippe vil jeg bygge min kirke, og dødsrigets porte skal ikke få magt over den. Jeg vil give dig nøglerne til Himmeriget, og hvad du binder på jorden, skal være bundet i himlene, og hvad du løser på jorden, skal være løst i himlene' Med dette skriftsted begrundes man fra midten af det 3. århundrede den romerske menigheds og dens biskops forrang. Men denne udlægning skyldes først og fremmest en særlig *romersk* pavelig og juridisk tolkningstradition, understreger Hoffmann. For ind til reformationstiden blev 'klippen' på grundlag af Origenes af flertallet af fortolkere opfattet som *Peters* bekendelse eller tro som urbillede på enhver discipel eller med Augustin brugt om Kristus selv. De er kirkens fundament. I øvrigt anfører Hoffmann, at den nyere forskning anser det for usandsynligt, at Mt 16, 17-19 stammer fra Jesus. Han ville jo ikke grundlægge en særmenighed i Israel!

Hoffmann påviser, at tydingen af Kephass-tilnavnet som 'fundament' ikke er oprindelig, men hører til anden / tredje generationens tid, hvor den kristne menighed søger at sikre sig kontinuitet med kirkens begyndelse. Gal 2,9 bekræfter dette, idet Paulus her betoner, at Jakob, Kephass og Johannes kaldes 'søjlerne' i menigheden i Jerusalem. Alene Kristus er fundamentet, som både han og andre bygger på. (1. Kor 3,10f). Selve billedet udtrykker en historisk éngangssituation: Et fundament lægges kun én gang. For Mattæus er 'tolvkredsen' det 'historiske' bindeled mellem Jesus og kirken. Denne kreds bliver dét betroet, som skal gælde for alle tider. Som Jesus' talerør og repræsentant er Peter simpelthen typen på discipelen, positivt som negativt: som den, der bekender, men som også frister og fornægter Jesus. Men samtidig fremstiller Mattæus dog Peter i en historisk éngangssituation som den første discipel, der kaldes. og netop som sådan kaldes han 'Petros' = sten, Han er den første (sml 4,18; 10,2), som var med fra begyndelsen. I hans skikkelse konkretiseres det, som må høre til kirkens blivende egenart – dens binding til Jesus. Derfor gives himlens nøgler til ham (16,19) o16,5-12). og ikke til farisæerne og de skiftkloge, som lukker himlen for mennesker (23,13 sml. m. 16,5-12). Kun i kontinuitet med Jesus og hans budskab er den *hans* kirke, og dermed sikker på *hans* bistand og tilsagnet om, at den vil vare til alle tider. Som Mt 18,18 og 23,8 viser os, så er dette en opgave, som ikke lægges på en særlig embedsbærer, men på hele menigheden.

2. del

Fællesskab i gensidig anerkendelse – Paulus' model

Som repræsentant for diasporajøde-kristne eller hedningekristne i Antiokia er Paulus sammen med Barnabas med til at bane vejen for 'christiano' d.v.s. kristusfolkets mission, som Jerusalems jødekristne gik imod. 'Fællesskab i gensidig anerkendelse' bliver den formel, man enes om og *denne model er stadig en brugbar model for overvindelse af kirkespaltning* (Gal 2,6-9). Historisk set er tilblivelse af jødekristne særgrupper og sluttelig Kirken bestående af jøder og hedninge en følge af den afvisning, som den jesuanske reformbevægelse mødte hos deres jødiske trosfæller. Ser vi bort fra særtilfældet Jerusalem, så var det skiftet fra Palæstinas hedenske miljø til imperiets storbyer, der førte til dannelsen af lokalmenigheden med et større antal medlemmer. Men dermed bliver en mere differentieret organisationsform nødvendig.

Tjeneste til gavn for alle - Paulus som menighedsorganisator

I modsætning til de første personligt kaldede vandreprædikanter – apostle, profeter, lærere, evangelister, der var overbevist om, at deres opgave var legitimeret af deres personlige kaldelse fra Gud eller den opstandne – ikke af en menighed eller en kirkeinstitution, som de facto endnu ikke eksisterede, så markerer Paulus et afgørende vendepunkt: Han bliver 'menighedsorganisator'. Han kan ikke bare dekretere, men må argumentere for at få sin autoritet anerkendt! De lokale gruppe er også nødt til at være rustet til at stå alene, når apostlen ikke længere er til stede. Dette fører til dannelsen af den kristne husmenighed, som består helt ind i den konstantinske tid. Paulus' breve dokumenterer denne komplekse proces.

Det er karakteristisk for Paulus, at han lægger vægt på, at menigheden skal anerkende dem, som gør noget særligt og "enhver der arbejder med og gør sig umage" og netop agte dem i kærlighed p.g.a. af deres handlinger. Paulus sætter pris på deres indsats. Det afgørende for ham er deres tjensteberedskab. De bliver ikke indsat af Paulus. Gruppesociologisk er det forståeligt, at han er meget interesseret i netop at styrke de kræfter, som virker integrerende og derfor medvirker til stabilitet i menigheden og bidrager til at gøre den til et ordnet fællesskab i modsætning til de adsplittende tendenser. Men hertil hører også, at enhver tjeneste kræver menighedens accept.

Nåde-gaver giver ikke ret over andre

Det, man har kaldt det første skisma i den kristne menighed, er spaltninger og partidannelser i den korintiske menighed (1. Kor 12), hvor en del af menigheden gør krav på en særstatus p.g.a. 'de pneumatisk begavelser', som særlig blev værdsat i deres kredse. Men Paulus går imod dette standpunkt ved at fastslå, at åndsbesiddelse ikke er et privilegium for de få, men tilkommer alle troende I menigheden findes der ganske vist forskellige åndsgaver, forskellige tjenester, forskellige kraftvirkninger, man bag dem alle står den samme Herre, den samme Gud, som 'virker alt i alle'. Ånden giver enhver det, som svarer til den individuelle begavelse og evne. Guds ånd står bag alle livsytringer i menigheden. En monopolisering af åndsbevælsen modsiger Åndens vilje. Pluralitetet er en nødvendighed. Menigheden er for Paulus bestemt af 'sympati': man er solidariske med hinanden i lidelse, men også i glæde over den ære, som overgår en af dem. Han søger at relativere det 'pneumatisk hierarki' som var ved at opstå i menigheden.

I dette ene legeme med de mange lemmer, som alle er døbt ind i, konstituerer menigheden sig som 'Kristi legeme' (12,12f. 27). "Her kommer det ikke an på at være jøde eller græker, på at være træl eller fri, på at være mand og kvinde, for I er alle én i Kristus

Jesus, og hører I Kristus til" (Gal 3,26-28). De etniske, religiøse, sociale og kønsbetingede forskelle, som bestemmer i samfundet og de deraf udsprungne hierarkier er overvundet i menigheden gennem dette at være ét i Kristus. Det realiseres konkret i bordfællesskabet mellem jøder og hedninge, i ligeberettigelsen af slaver og frie, af mand og kvinde i menigheden. Det sidste betyder en afvisning af enhver form for patriarkalisme og androcentrisme i kirken. Mange eksempler i Paulus' breve viser den netop den aktive rolle kvinderne indtog i menigheden. Paulus forudsætter med selvfølgelighed udtrykkeligt i 1. Kor 11,4f, at kvinder som mænd beder officielt og er profetisk aktive.

Paulus er interesseret i at fundere karismaerne i menighedens jordbund. Der er ikke tænkt på en monarkistisk menighedsledelse. Det er tjenester, som den enkelte skal varetage ud fra sin begavelse, fordi den er uundværlig, for at menigheden skal kunne lykkes. Intetsteds kan man se, at Paulus delegerer sin apostolske autoritet videre til nogen, eller at bestemte personer skal regnes for hans stedfortræder eller Apostelefterfølger. Lokalmenigheden med sine tjenester, senere embeder, bliver i den følgende tid bærer af den 'storkirkelige' udvikling, men det frie karismatikervæsen, der var karakteristiske for de kristne vandreprædikanter, fortrænges til særgrupper. Paulus styrker de stabiliserende kræfter, men undgår løsningen med 'den stærke hånd' eller etablering af én ledelsestjeneste, hos hvilken alle kompetencer ligger. Det er en menighedsmodel, som bevarer ligevægt og ligeberettigelse i menigheden – kun underkastet ét kriterium: Alle skal tjene til nytte for alle, som han prosaisk formulerer, til menighedens 'opbyggelse'. I Kristi ene legeme er forskelle, modsætninger og hierarkier i det (antikke) samfund overvundet gennem enheden i Kristus.

Patriarkalske ledelsesstrukturer opstår

I slutningen af det 1. århundrede ser man i lilleasiatiske menigheder en afgørende ændring i menighedsstrukturen: presbyter-eller ældstekomplekser danner nu mere institutionaliserede ledelsesinstanser i menigheden. Man overtager en traditionel-patriarkalsk autoritetsform, ligesom i den jødiske synagoges ledelsesgruppe. Sandsynligvis ligger der bag dette et behov for stabilisering af menigheden i overgangsfasen til efterapostolsk tid, fordi menigheden som samfundsmæssigt mindretal er truet af et voksende pres udefra og af indre fløjkampe. Men derudover viser der sig også i dette en tilpasning til den antikke omverdens værdiskala, i hvilken i almindelighed de 'gamle' og 'faderen' tilkendes særlig autoritet.

Men i de efter-paulinske breve f.eks 1. Petersbrev ser man dog endnu, at de traditionelle styreformere fra den samfundsmæssige omverden benyttes gennemgående kritisk. 'Presbyterer' som kollektiv formaner til at opfylde deres opgave som 'forbilleder for hjorden', men 'ikke som sådanne, der på deres områder opfører sig som herrer'.

Presbyterkomplekser bliver også bevidnet i Jak 5,14 (ved siden af lærere i menigheden) og af Lukas i Apostlenes gerninger i urmenigheden i Jerusalem. Men når Paulus og Barnabas allerede efter deres første missionsrejse i Lykaonien indsætter presbyter (ApG 14,23) og Paulus i sin afskedstale i Milet programmatisk overgiver presbyterne i Efesos ansvaret for menigheden (20,28), så er disse oplysninger næppe historisk korrekte. De afspejler snarere menighedernes organisationsform i Lukas' omverden, som han på den måde søger at legitimere 'apostolsk'.

Men man kan allerede i de efter- og pseudopaulinske breve ane modellen for den senere storkirkelige embedsbegrundelse gennem succession. I 1. Clem. 42,1-4 bliver det første gang formuleret: "Ligesom Kristus er sendt fra Gud og apostlene fra Kristus, således indsætter de sidste de førstomvendte ...til biskopper og diakoner for de fremtidigt troende." At det drejer sig om en fiktiv konstruktion er tydelig, siger Hoffmann.

I den følgende tid sker der en sammenblanding mellem "episkopernes (og diakonernes)" tjeneste, som stammer fra det paulinske område. og presbyterkollegierne. Deres forhold til hinanden er ikke altid klar. Men disse ledelsesorganer, som sætter sig igennem i menighederne, har gennemgående en *kollegial* struktur.

En monarkisk ledelse af menigheden bliver i NT kun fremstillet af den pseudopaulinske forfatter til pastoralbrevene (ca. 100 e. Kr.) i skikkelse af de to Pauluselever Timoteus og Titus som noget *idealtypisk*. Episkopen (i ental) får den centrale rolle som en pater familias i sin husmenighed, (1. Tim 3,15). Denne patriarkalske nytolkning af ledelsestjenesten betyder afslutningen på Paulus' menighedskoncept bygget på karismer og en tilpasning til den antikke verdens ordensmønster. Den fatale følge af dette skift bliver snart klar: Karismen er forbeholdt embedsbæreren (1. Tim 4,14 og 2. Tim 1,6) og de øvrige menighedsmedlemmer er faktisk umyndiggjorte til kun at være lyttende modtagere af den lære, som embedsbæreren formidler (1. Tim 4,13.16; 2. Tim 1,7-9); kvinderne bliver dømt til tavshed og nedgjort (1. Tim 2,11-15; 2. Tim 3,6f; Tit 2,4f). Forskellen til Gal 3,28 er tydelig! Denne monarkiske forståelse af ledelsesembedet i menigheden er i første omgang en fiktion skabt af brevets forfatter, endnu ikke realitet. Men den hører fremtiden til og fra anden halvdel af det 2. årh. har den sat sig igennem i hele kirken.

Et kirkelig "præste"-embede er en selvmodsigelse i NT

Det græske ord 'hierieus', på lation 'sacerdos', betegner i hedensk såvel som i jødisk sprogbrug præster, som er beskæftiget med kulten. Ordet bliver ikke brugt i NT som omskrivning for en særlig menighedstjeneste. De kristne vendte sig bort fra 'afgudsdyrkelse' og brød i religionshistorisk forstand med den hedenske form, hvor tempelområdet med præster og ofre var grundlæggende. De kristne grupper forstod sig selv som en tempel-, præste- og alterløs menighed.

Intet sted kan man se, at ledelsen af eukaristifejringen skulle være forbeholdt en særlig ånds- eller embedsbærer, der oven i købet skulle have behov for en særlig overdragelse eller 'vielse'. I 1. Kor 10,16 taler Paulus om "bægeret, som vi velsigner", om "brødet, som vi bryder". - i hvilken 'vi' betyder hele menigheden. I deltagelsen i det ene brød bliver de mange til ét Kristi legeme. Den i menigheden præsente kyrios bærer det, der sker. Takkebønnen ved nadveren er sandsynligvis blevet fremført af Paulus selv, af gæstgiveren i det hus, hvor menigheden var samlet (I Kenkreæ var det måske i diakoninden Phoibes hus), eller en profet eller lærer. Senere som følge af den tiltagende profilering af ledelsestjenesten var det episkopen eller en af den ældste. I Didake (10,7) hedder det i begyndelsen af det 2- årh. : 'Det er tilladt profeterne at sige tak, så meget de vil'. Situationen er endnu åben.

Bruddet med den antikke kult-tradition er grundlæggende. For den kristne betyder Jesus' død, som tydes som 'sonoffer for alle menneskenes synder' en afslutning på al offerkult. I følge Rom 3,25 satte Gud selv Jesus ind som sonemiddel (hilasterion). Muligvis ligger der heri en hentydning til ritualet på Jom Kippur, på hvilken ypperstepræsten sprøjtede blod på hilasterion, som var den dækplade der dækkede forbundsarken (3 Mos 16,14-16). Jesu død på korset træder i stedet for soningsritualet på forsoningsdagen. I følge Hebræerbrevet er Kristus som den eneste ypperstepræst trådt ind i det himmelske allerhelligste og har gennem sin død én gang for alle skaffet sone. Derfor hører enhver form for offer og præstedømme til fortiden (Hebr. 9,11-10,18). På grundlag af det samlede vidnesbyrd i NT kan der kun være én 'midler' mellem Gud og mennesker, nemlig mennesket Jesus Kristus, som gav sig selv som løsepenge for alle (1. Tim 25,f)

Som konsekvens af denne grundoverbevisning, bliver kultiske begreber og forestillinger i den kristne menighed kun brugt metaforisk. Hoffman nævner en række eksempler på hvordan kultiske ord bruges metaforisk: 'Guds tempel' = den kristnes legeme; Paulus betegner sin evangelie-forkyndelse som 'en præstelig offertjeneste'. hans mulige død kaldes et 'drikoffer' og filippernes pengegave 'et velduftende, Gud velbehageligt offer' o.s.v.

Den kristne menighed betegnes med et billede fra 2. Mosebog som et 'helligt henv. kongeligt præsteskab' Talen om præsteskab er *metaforisk* ment. Det er altså umuligt at udlede nogen som helst "præstelige" funktioner deraf for alle de døbte, endsige bruge metaforikken som en afvisning af 'de troendes almindelige præstedømme' over for præsternes 'egentlige' præstedømme. Vigtigt er imidlertid helhedsopfattelsen, at **i den kristne kontekst er kultisk terminologi altid brugt metaforisk**, netop fordi den 'virkelige' antikke sakralinstitution, inklusiv den jødiske tempelkult p.g.a. af Jesus' offerdød har mistet enhver relevans for den kristne. Den sande gudstjeneste bliver ikke afholdt som offerritualer i et helligt område udført af dertil udvalgt kultpersonale, men i den kristnes liv i tro og kærlighed midt i den profane verden. Der kan ud fra Det ny Testamente ikke udledes et 'embedspræstedømme'. Begyndelsen til en sacerdotal embedsforståelse kan man først iagttage i det 3. århundrede, hvor man i et tilbagegreb til præster og levitters særstilling i Det gamle Testamente søger at ligestille det (i mellemtiden monarkiske) bispeembede med en ypperstepræst og som følge deraf bliver der også tilskrevet presbyterne en 'præstelig' status (omend af lavere grad). Dermed indledes i den vestlige kirke en kompleks udvikling, som kulminerer i middelalderens 'væsensmæssige' forskel mellem præster og lægfolk i kraft af den 'character indelebilis', som blev formidlet i sakramentet. En forestilling, som vi kæmper med den dag i dag.

Kjeld Wogensen